

Article Arrival : 17/10/2020

Published : 20.12.2020

Doi Number <http://dx.doi.org/10.26449/sss.2797>Reference Ulusoy, T. & Civek, F. (2020). "İnsani İhtiyaçlar Değişiyor Mu? Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisinden Covid-19 İhtiyaçlar Hiyerarşisine Teorik Bir Değerlendirme" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol.6, Issue:75; pp:5489-5495.

İNSANI İHTİYAÇLAR DEĞİŞİYOR MU? MASLOW İHTİYAÇLAR HİYARİRŞİSİNDEN COVID-19 İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİNE TEORİK BİR DEĞERLENDİRME

Are Human Needs Changing? A Theoretical Evaluation From Maslow Hyararchy Of Needs To Covid-19 Hyararchy Of Needs

Prof. Dr. Tolga ULUSOY

Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Kastamonu/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4365-0877>

Doktora Öğrencisi, Funda CİVEK

Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD, Çorum/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8300-6402>

ÖZET

Sosyal bir varlık olan insanın varlığını devam ettirebilmesi için çeşitli talep ve gereksinimleri mevcuttur. Bu talep ve gereksinimler Maslow tarafından sınıflandırılmış olup, bir kategoride yer alan gereksinimin yeterince karşılanmadan diğer basamağa geçilmeyeceği durumu söz konusudur. Maslow ihtiyaçları önem sırasına göre, fiziksel ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyacı, ait olma ve sevgi ihtiyacı, değer ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçları olarak bölümlendirmiştir. Maslow'a göre her bir basamak diğer basamağa geçiş için basamak görevindedir. Çağımızın salgını olan Covid 19 (koronavirüs) ile birlikte ihtiyaçlar pramidi genişlemiş olup öncelik sırasında da değişiklikler meydana gelmiştir. Dijitalleşmenin ivme kazandığı çağımızda Covid 19 ile birlikte adeta pandeminin uzvu halini almıştır, denilebilir. Covid 19 virüs'ü birçok sektörü krize uğratan sosyal hayatı kısıtlayıcı tedbirler aldırılan ve dünya genelinde pandemiye neden olan salgın bir hastalıktır. Maslow'un hiyerarşileri ise insanların hayatta kalmak için gerekli olan ihtiyaçlarını temelden başlayarak sıralayan bir teoridir. Bu araştırma bizlere bu salgın hastalığın ihtiyaçlarımızı ne yönde etkilediğini nasıl değişimlere sebep olacağını karşılaştırmalı örneklerle ortaya koymayı amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Covid-19 İhtiyaçlar Hiyerarşisi, Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi

ABSTRACT

There are various demands and requirements for a person who is a social being to continue his existence. These demands and requirements are classified by Maslow and there is a situation where the requirement in one category will not be passed to the other stage without being adequately met. Maslow divided needs into physical needs, security needs, belonging and love needs, value needs, and self-realization needs in order of importance. According to Maslow, each step is a step to switch to the other step. Along with Covid 19 (coronavirus), an epidemic of our time, pramidi has expanded and changes have occurred during priority. In our age when digitalization is gaining momentum, Covid 19 has become almost the limb of the pandemic. Covid 19 virus is an epidemic disease that has caused many sectors to crisis, forced social life to take restrictive measures and caused a pandemic around the world. Maslow's hierarchies, on the other hand, are a theory that sorts the needs of people needed to survive, starting from the foundation. This research aimed to show us with comparative examples how this epidemic affects our needs, how it will cause changes.

Key Words: Covid-19, Covid-19 Hierarchy of Needs, Maslow Hierarchy of Needs

1. GİRİŞ

İnsan ihtiyaçları, toplumun ilerleme seviyesi ile ilişkili olarak, sayıca artıp çoğalırlar ve ihtiyaçların çoğu, bir defa karşılanmakla ortadan kaldırılamaz. Bu durumun doğal neticesi olarak, insan, bitmeyen ihtiyaçlarını karşılamak için iktisadi aktiviteler içinde bulunmak durumundadır (Eren-Gümüştekin ve diğ., 2013: 8).

Maslow'a göre, insan ihtiyaçları belirli bir sıralamada meydana gelir. Bu yüzden sıralamanın ilk sıradaki basamaklarındaki ihtiyaçların ikinci ve daha üst seviyedeki ihtiyaçlar meydana gelmeden karşılanması gerekir. Maslow'un piramidinde ilk basamakta yer alan fizyolojik ihtiyaçlar arasında yeme, içme, uyku,

giyinme gibi ihtiyaçlar sayılabilir. Güvenlik ihtiyacında, bireylerin can, mal ve sosyal güvencelerinin temin edilmesine yöneliktir. Bir diğer basamakta yer alan ait olma ihtiyacı ise, kişilerin toplum içerisinde bulunarak sosyal ve psikolojik dengesini sağlıklı bir biçimde sürdürmesine imkan sağlar. Statü ve saygınlık ihtiyacı içerisinde; özgüven, başarı ile övünç duyma, başkaları tarafından takdir görme, rekabet duygusu, bağımsız ve hür olma gibi ihtiyaçlar girer. Son ihtiyaç olan kendini gerçekleştirme ihtiyacı ise, insanın kabiliyetleri ölçütünde olabileceği her şey manasındadır (Eren-Gümüştekin ve diğ., 2013: 8-9).

Covid-19 salgını ile birlikte Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi genişlemiş olup, yeni gereksinimler ortaya çıkmıştır.

Günümüzde dünyayı etkisi altına alan korona virüs pandemisi nedeniyle yaşam durmuş üretim oldukça azalarak, sektörlerde krize neden olmuştur. Aynı zamanda ülkelerde salgının hızla artması ölümlere neden olması tedbirleri zaruri kılmış sosyal ortamlar kapatılmış insanlara baskıcı bir kısıtlama getirilmiştir. Bu durum insan ihtiyaçlarını olumsuz etkilemiştir. Maslow' un hiyerarşilerin de bahsettiği fiziksel, güvenlik, ait olma, saygı ve kendini gerçekleştirme aşamalarından oluşan insan ihtiyaçlarının önem sırası da kaygıya strese özellikle korkuya maruz kalan düşünceleri istekleri paralize olan insanlarda değişime neden olmuştur.

Pandemi nedeniyle şu soru çalışmanın önemini oluşturmuştur. İnsani ihtiyaçlar değişiyor mu?

Yapılmış olan literatür taramasında yapılan çalışmalarda genel olarak mevcut olan ihtiyaçlara değinen çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışma ise karşılaştırmalı örneklerle açıkladığı için özgün bir nitelik taşımaktadır. Ve ayrıca Covid ihtiyaçlar hiyerarşisi şeklinde bir kavramla da özgünlük taşımaktadır. Bu açıdan çalışmada ilgili kavramlarla ilgili literatür taramasına, kavramsal çerçeve ve Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi ve Covid-19 İhtiyaçlar Hiyerarşisine sebep-sonuç ve karşılaştırmalı örneklerle sırasıyla yer verilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Yardımcı ve Yalçıntaş (2020) yılında yapmış oldukları çalışmada, Covid-19 salgınının dünya genelinde bireylerin ruhsal ve yapısal durumları da dâhil olmak üzere birçok alanda nasıl değişmelere uğradıklarını incelemiştir. Aslan (2020) yılında yapmış olduğu çalışmada, bulaşıcı hastalıkların insanlardan veya hayvanlardan çeşitli yollarla bulaştığı bu dönemlerde insan ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini ve öncelikli ihtiyaçları incelemiştir. Grigoryev (2020) yılında yapmış olduğu çalışmada, Maslow ihtiyaçlar teorisi olan fizyolojik ihtiyaçlar ve güvenlik ihtiyaçlarına olan önemin artmasını ve pandemi döneminde insanların yeni duruma adaptasyonu incelenmiştir. Bostan ve diğ. (2020) yılında yapmış olduğu çalışmada, özellikle Covid-19 pandemisinin sosyal güvenle olan ilişkisinden ve korunma ihtiyacının bu dönemlerdeki öneminden bahsetmiştir. Eren ve Mizrahitokatl (2020) yılında yapmış oldukları çalışmada, Maslow'un Piramidini oluşturan ihtiyaç göstergelerinin tekrar şekillendirilmesi üzerinde çalışılmıştır. Wang ve diğ. (2020) çalışmada anketlerle insanların salgın hastalıklara karşı eksiklerini hissettikleri önlemlerden ve kendilerini tehlike ortamına yakın bulduklarında endişe stres kaygı düzeylerinin artmasının normal yaşantılarına etkilerini araştırmıştır.

Ryan ve diğ. (2020) yılında yapmış oldukları çalışmada, ileriye yönelik bir yol tanımlamak için bir çerçeve önerilmektedir. Temel gereksinimler, düzenlemeler ve öneriler değerlendirilerek Covid-19 pandemisinden başarılı bir iyileşme isteyenler, toplumun istikrarını ve sürdürülebilirliğini sağlamak için önerilen çerçeveyi benimsemeleri üzerine çalışılmıştır.

Yin ve Zeng (2020) yaptıkları çalışmalarında salgın sırasında varoluş ihtiyaçlarının neler olduklarına ve sağlık ve güvenlik ihtiyacının birbirini nasıl etkilediğinden bahsetmektedir. Bu dönemlerdeki ilgi ihtiyacı artmasının aynı zamanda aile ihtiyaçlarına etkisinin nasıl olduğu araştırma konusudur. Patrick ve Cormier (2020) çalışmada korona virüs salgınının ülkelere etkisini, bireylerin hatta tüm toplulukların Maslow'un hiyerarşisine göre nasıl bir destek ve kısıtlama tedbirleri getirilmesi gerektiği incelenmiştir. Ghatak ve Singh (2019) çalışmalarında, Maslow hiyerarşisinin sosyal medya kabulü ile bağlantılarını incelemeye ve haritalamaya çalışmaktadır. Çalışma nicel ve tanımlayıcıdır. Veriler 287 örneklem büyüklüğünden gelen cevaplar yapılandırılmış anket kullanılarak toplanmıştır.

Topkaya (2016) çalışmada dünyada bir ülkenin nüfusunun sağlıklı olmasının güçlü olmasına etkisini anlatmaktadır. Bu durumda insanların beden sağlıklarını korumak için ne tür ihtiyaçlarını öncelikli hale getirecekleri incelenmiştir. Kula ve Çakar (2015) yılında yapmış oldukları çalışmada, insanların istek ve

beklentileri üzerinden Maslow teorilerini değerlendirmiş ve güvenlik ihtiyacının yaşam doyumunu etkilediğini vurgulanmıştır. Güvenliğin ön planda olduğu dönemlerde insan ihtiyaçlarının nasıl değişeceği incelenmiştir. Yıldırım (2015) yaptığı çalışmada, Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisine karşı olarak fizyolojik ihtiyaçlardan sonra saygı ihtiyacını geldiği savunulmuştur. İnsanların en çok sahip olmayı istediklerinin başında saygı ihtiyacı olduğunu savunmuştur. Kellerman (2014) yılında yapmış olduğu çalışmada, Maslow'un insan ihtiyaçları hiyerarşisi üzerine kuramının, modern bilgi çağında internet aracılığıyla sanal alandaki artan rolü üzerine bir araştırmaya yapmıştır.

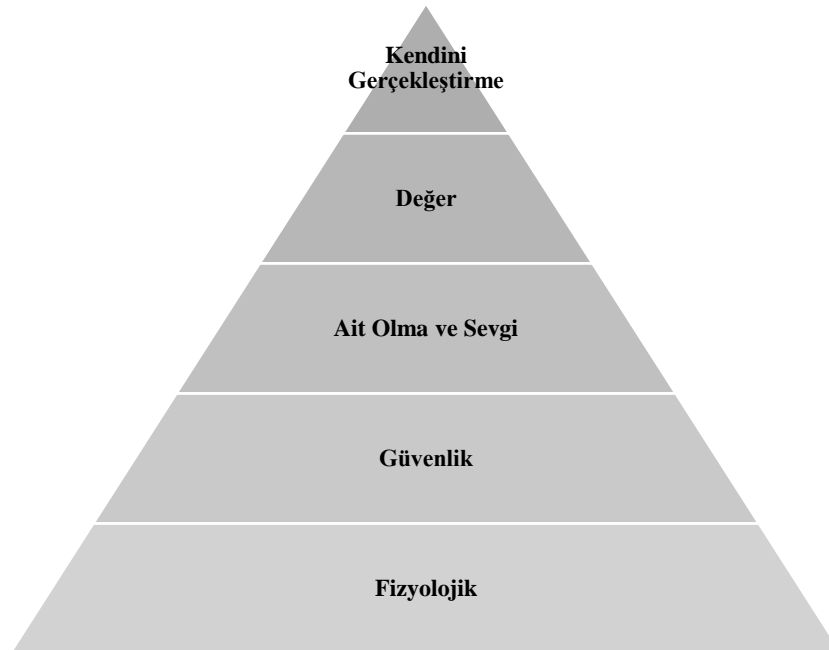
Pittman ve Zeigler (2007) yılında yapmış oldukları çalışmada, temel insan ihtiyaçları hakkındaki teorilerin mevcut durumunu biraz tarihsel bir bağlamla gözden geçirilerek Maslow 'un ihtiyaçlar hiyerarşisine kapsamlı bir açıklama ve inceleme yapılmıştır. Karapınar (2008) yılında yapmış olduğu çalışmada, ihtiyaçların nasıl ortaya çıktığı ve ihtiyaçların Maslow 'un kuramını sağlayıp sağlayamadığının eleştirilmesi üzerine çalışılmıştır. Webby ve Webster (2003) yapmış oldukları çalışmada, insanların geçmişten günümüze kadar salgın hastalıklara karşı hazır olup olmadıkları incelenmiştir.

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Amerikalı psikolog Abraham Maslow tarafından 1943 yılında insan psikolojisi teorisi geliştirilmiştir. Bu teoriyle birlikte Maslow, insanların ihtiyaçlarını 5 basamaklı bir piramide aktararak, onları neyin motive ettiğini ve hayat boyu nelere ihtiyaç duyduklarını açıklamıştır. Maslow ile başlayan bu süreç bir anlamda insan ihtiyaçlarını da teorileştirmeye başlamıştır. Her bir ihtiyaç karşılandığında yeni bir ihtiyaç doğduğu için, insanın ihtiyaçlarının giderilmesi imkânsızdır. (Fahriolu, 2013:16).

Maslow'a göre kişiler hayatlarında kendileri birtakım amaçlar belirler ve bu çerçevede hayatlarını şekillendirirler. İnsanın kendini gerçekleştirme biçiminde ifade edilen son basamak için belli bir hiyerarşi doğrultusunda hayata dair belirlenen gayelerin ve bu gayelere erişilmesi için gerek duyulan gereksinimlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda gereksinimler hayatın her safhasında kişilerin yerine getirmesi gereken bir nitelik olarak karşısına çıkmaktadır. Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi beş basamaklı bir piramitle açıklanmıştır. Bu teoriye göre, kişilerin gayelerine ulaşabilmek için bazı talep, beklenti ve gereksinimlerinin olduğu ve bunların farklı olarak sınıflandırılabilmesi belirtilmektedir. Kişilerin gereksinimleri basamak haline getirilmiş ve bir üst düzeye geçilmesinin ancak bir alt basamaktaki gereksinimlerin yeterli düzeyde yerine getirilmesiyle olabileceği yani kişinin kendini gerçekleştirmesinin aşama sırasındaki düzeylerin tamamlanmasıyla sağlanacağı ifade edilmektedir (Kula ve Çakar, 2015: 194).

Şekil 1. Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidi

3.2. Covid-19 Sürecindeki Değişimler

Günümüzü etkisi altına alan Covid-19 birçok insanı da farklı yönlerden etkilemiştir. Covid-19'un hızla yayılmasının ardından pek çok ülke önlemler almış ve pandemi ilan edilmiştir. Alınan bu önlemler insanları da etkilemiş çoğu insan evlerde karantinaya çekilmek zorunda kalmıştır. Sokağa çıkma yasaklarının başlamasıyla birlikte insanların fizyolojik ihtiyaçlarından biri olan beslenme yine en temel ihtiyaçlar arasında yer almaktadır. Bu yasakların insanları derinden etkilediği, insanlarda panik oluşturarak temel ihtiyacımız olan beslenme ihtiyacını karşılamak için insanların gıda stoku yapması beslenme ihtiyacının önemini göstermektedir. Bunun yanı sıra ise yine Covid-19 bulaşma hızının en çok sokaklarda ve kalabalık ortamlarda olduğunu düşünürsek korunaklı ve insan ihtiyacı olan barınmanın da beslenme ile aynı düzeyde yer aldığını görebiliriz.

Covid-19 ile sadece beslenme ve barınma değil hayatımıza bununla birlikte birçok yeni kurallar da girmiştir. Bunlardan en önemlisi ise sosyal mesafe kuralıdır. İnsanlar eskisi gibi parklarda, bahçelerde, kafelerde oturup sohbet edemiyorlardır. İnsanları etkisi altına alan sosyal mesafe kuralı insanları psikolojik yönden etkileyerek insanların sosyalleşmeye olan ihtiyaçlarını önemli derecede etkilemiştir. Sosyal hayattan uzaklaşan insanlar ilgi odaklarını sosyal medya üzerine çevirerek iletişim ve sosyalleşmeyi farklı yollardan ve türlerden yapmaya başlamışlardır. Pandemi süresinde evde sıkılan insanlar doğaya ve kalabalık ortamlara hasret kalmışlardır.

Tüm dünyada hızla yayılan Covid-19 kısa süre içerisinde insanları evlere kapattı. Kendisinin ve çevresinin sağlığını korumak isteyenler, evde kal çağrularına uyarak evlerde karantina hayatına başladılar. Covid-19 sebebiyle çoğu işyeri geçici olarak kapanırken bazıları ise uzaktan çalışma yöntemini tercih etmiştir. Eğitimden, alışverişe, bankacılığa kadar tüm hizmetlerde dijitalleşmeye gidilmiş ve elektronik ortamlara konfor sağlanmıştır. Salgın nedeniyle eve kapanan insanlar teknolojiye çok fazla yararlanmaya başlandı. Teknoloji sayesinde eğitimler internet ve televizyon aracılığıyla, alışverişler online olarak, ödemeler dijital ödeme yoluyla yapılmaya başlandı. Bu süreçte insanların teknolojiye olan ihtiyacı oldukça artmış ve sosyalleşemeyen insanlar bu ihtiyaçlarını sosyal medya kullanarak karşılamaya çalışmışlardır. Eve kapanan insanlar yakınlarıyla birebir görüşmek yerine teknolojiye faydalanarak sesli ve görüntülü görüşmelerden faydalanmışlardır.

3.3. Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi ile Covid-19 İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Değişen ve gelişen dünyada insanlar ile beraber insanların ihtiyaçları, düşünceleri ve yaşam tarzları da değişmektedir. Dünyayı etkisi altına alan ve pek çok ülkede maddi ve manevi hasarlara neden olan covid-19 bunun en önemli örneklerindedir. Covid-19 salgını nedeniyle insanlar evlerde karantina sürecine başlamış ve pek çok kültürel, manevi ihtiyaçlardan yoksun kalmıştır. Bununla birlikte insanların sosyal medya ve internet kullanımı artmış, eğitim, banka, alışveriş gibi pek çok sektörde dijitalleşmeye gidilmiştir.

İhtiyaçlar sınırsızdır ve devamlı tekrar ederler. Her ne kadar pandemi dönemlerinde insan psikolojisi değişecek başka ihtiyaçları daha önemli hissedecek olsak da Maslow'a göre İhtiyaçlar Teorisi'nde; bir basamak yeterince doyum sağlamadan diğer basamağa geçilmesi anlamsızdır. Bunun en önemli sebebi en alt basamakta yer alan ihtiyaç insanlar için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır ve o ihtiyaçta tatmin sağladıkça bir üst basamağa doğru geçişte motivasyonel bazda tatmin seviyemizde de artış meydana gelecektir. Diğer ihtiyaçlarımıza anlık olarak özlem duyabiliriz ancak hiyerarşi öyle bir dengeyle kurulmuştur ki doğrudan insan psikolojisinin iskeletini yansıtmaktadır. Pandemi dönemine özel olarak güvenlik ihtiyacı başta fizyolojik ihtiyaçlar ondan sonra gelecektir. Ancak bunlar tamamlandıca sosyal ilişkilere ihtiyaç duyabilecektir ve Covid pandemisiyle bu 3 basamak her zamankinden daha önemli bir hale gelmiş önemlilikleri artmıştır. Örnek olarak da bir insan etrafı denizlerle çevirili bir adaya bırakıldığında normal şartlarda öncelikle karnını doyuracak suyunu içecek yani fizyolojik ihtiyaçlarını tamamlamaya çalışacaktır. Fakat eğer adaya bir tane virüs koyacak olursak ve etrafında ölümlerin ve salgının olduğunu gören insan yemek yiyemez uyuyamaz çünkü o yemeğin ve uykunun yapacağı son faaliyet olacağını bilir. Bu bakımdan her şeyden önce dış tehlikelerden korunarak güvenliğini sağlayacak ancak ondan sonra fizyolojik ihtiyaçlarını tamamlayabilecektir. Fizyolojik ihtiyaçlarını tamamlayan insan daha sonra diğer insanlara ihtiyaç duyacaktır bu gereksinimlere normal şartlarda duyduğunu gereksinimden katlarca fazla şekilde ihtiyaç duyacaktır. Saygınlığın böyle bir yerde pek önemi olmayacak fakat kendi potansiyelini kullanmak insanın fazlasıyla rahat bir yaşam sürmesine izin verecektir.

Tablo 1. Maslow ve Covid-19 karşılaştırmalı örnekler

PANDEMİ ÖNCESİ	PANDEMİ DÖNEMİ
İnsanlar beslenmeyi sadece yaşamının temel kuramı olarak görüp beslenme ihtiyacı duyuyorlar.	İnsanlar yaşamının temel kuramından ziyade bu süreçte hastalıklara karşı bağışıklığı güçlendirmek içinde beslenme ihtiyacı duyuyorlar.
Kendimizi gerçekleştirme aşamasında eğitimler okullarda yüz yüze alınıp tamamlanıyordu.	Teknolojinin de katkısıyla eğitimde dijitalleşme yoluna gidilerek televizyon ve internet aracılığı ile eğitimler tamamlanmaya başlandı.
Tam zamanlı çalışmalar ve işyeri mesaiyeri yoğunluğu oluyordu.	İşyeri yerini home ofislere ve yarı zamanlı çalışmalara bıraktı.
İtibar sahibi kişiler daha çok avantaj elde ediyorlardı.(istedikleri testleri yaptırıp, istedikleri hastanede kalabiliyorlar)	İnsanlarda sağlık konusunda eşitlik sağlandı sadece belirlenen hastanelerde, belirti olan kişilere testler yapıldı.
Suç oranları hırsızlık, cinayet, istismar vb. yüksek oranda görülmektedir.	En büyük tehdit salgın hastalıktır ve suçlarda azalma görülmüştür.
İnsanlar kültürel etkinliklere çok rahat katılım sağlayabiliyorlar.	Kültürel etkinlikler sosyal medyaya taşındı ve canlı yayınlar sayesinde genel izleyici ile buluştu.
İnsanlar ihtiyaç dışı alışveriş ve gereksiz harcamalar yapıyor ve ihtiyacı zevkler belirliyordu.	İnsanlarda alışveriş bilinci oluştu ve sadece ihtiyaç duyulan ürünleri almaya yöneldiler.
Değer verdiğimiz insanlar ile oturmak, dolaşmak gibi aktiviteler yapılabilir.	İnsanlar özledikleri ve zaman geçirmek istedikleri insanları görüntülü çağrı yoluyla arayabiliyorlar.
İthalat ve ihracat yapmakta sıkıntılar yoktu.	İthalat ve ihracatlar durdurularak ürünler ülke içi satışa sunuldu.
İnsan becerileri ön planda değildi. Kendileri yapmak yerine hazır ürünler tercih ediliyordu.	İnsanlar karantina günlerini el becerilerini keşfederek geçirdiler. Yemek yapımı maske dikimi gibi yeni hobiler edindiler.
Sevgimizi rahatça ve dilediğimiz gibi gösterebiliyor. İstedğimiz insanlara sarılıp selamlaşırken el sıkışılı biliniyordu.	Sarılmak eylemi yerini güzel sözlere bıraktı ve el sıkışmak yerine alternatif selamlaşma örnekleri yer aldı.

4. DEĞERLENDİRME

Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisinin ilk basamağında yer alan fizyolojik ihtiyaçlar covid ihtiyaçlar hiyerarşisinde daha da genişleyerek gıda stoku ihtiyacı, sağlık ürünleri ihtiyacı ve temizlik maddesi ihtiyacı da eklenmiştir. İnsanlarda özellikle kısıtlama dönemlerinde korku psikolojisi ile kuru gıda stokunda bulunmuşlardır. Ve yine pandemi döneminde temizlik maddelerinde aşırı alımlar söz konusu olmuştur. Gelenekselleşmiş ürünümüz olan kolonya vazgeçilmez bir ürün olmuştur. Kolonyanın yanında dezenfektan da yine alışkanlık haline getirilen bir ürün olmuştur. Çünkü pandemi döneminin üç altın kuralı “sosyal mesafe, maske ve temizlik” olmuştur. Bu da Maslow’un ilk basamağı olan fizyolojik ihtiyaçların genişlemesine sebep olmuştur.

Maslow’un ikinci basamağında yer alan güvenlik ihtiyacı covid ihtiyaçlar hiyerarşisinde daha da genişleyerek kredi/banka kartlarının temassız özellikleri, sosyal mesafe, daha çok online alışverişlerin tercih edilmesi, fiziksel alanlarda daha sıkı önlemler gibi maddeler eklenmiştir.

Covid ihtiyaçlar hiyerarşisine internet ihtiyacı eklenmiştir. Bu durumun eklenmesi özellikle pandemi süreci ile birlikte dijitalleşme döneminin daha yaygınlaştığı görülmektedir. Eğitimde, iş yerlerinin iş yerinden çalışma sistemine geçmesi, online alışverişlerin yaygınlaştırılması bu ihtiyacı daha da zorunlu hale getirmiştir.

Covid ihtiyaçlar hiyerarşisine psikolojik ihtiyaç eklenmiştir. Özellikle bu süreçte insanların psikolojik anlamda sarsıntılar yaşaması bu ihtiyacı doğurmuştur. Paranoya kavramı pandemi sürecinde yaygın görülmeye başlamıştır. Pandemi sonucunda meydana gelen korkular insanları yardım almaya tetiklemiştir.

Covid ihtiyaçlar hiyerarşisine dijital sosyalleşme ihtiyacı eklenmiştir. Bu ihtiyaç insanları özellikle kısıtlama dönemlerinde ortaya çıkmıştır. İnsanların yüz yüze görüşmemeleri özellikle android telefonlara ihtiyacı da ortaya çıkarmıştır. Çünkü online iletişimlerin yaygınlaştığı sürece geçilmiştir.

Covid ihtiyaçlar hiyerarşisine tatil ihtiyacı eklenmiştir. Bu ihtiyacı da dijital sosyalleşme ihtiyacı doğurmuştur.

5. SONUÇ

Pandemi süreci ile birlikte hayatımızda birçok değişimin meydana geldiği net bir şekilde görülmektedir. Özellikle Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan beşli basamağın kurallarının değişmeye başladığı görülmektedir. İstek, beklenti ve ihtiyaçlarımızın bazı noktalarda yön değiştirdiği saptanmıştır.

En önemli hususlardan bir tanesi hayatımıza yön veren nokta kurallar olmuştur. Pandemi ile hayatımıza giren maske ve sosyal mesafe kuralları en önemlileri sayılabilir. Özellikle kısıtlama dönemlerinde oluşan insanlardaki korku psikolojisi hayatımızın merkezine yerleşmiştir. Bunun neticesinde insanlarda gıda stoku, temizlik malzemesi stoku, sağlık malzemesi stoku (maske, eldiven vb.) gibi gereksinimlerde daha hassas davranmaya başlamışlardır. Bu da gereksinimlerimizde hedonik güdüden çok faydacı güdünün ön planda olduğunu göstermektedir.

Teknolojik bazda da daha yaygın bir kullanım başlamıştır. Artık hemen hemen bütün ihtiyaçlar online olarak tercih edilmeye başlanmıştır.

Maslow'un güvenlik ihtiyacı pandemi döneminde genişleyerek daha çok salgın korkusuyla teknolojik anlamda da değişimler yaşanmıştır. Bunlar temassız ödeme, online alışveriş yaygınlığı, artık yerel marketlerde bile alternatif seçimlerin yer alması, eğitimin uzaktan yapılması gibi durumları da getirmiştir.

KAYNAKÇA

- Aslan, R. (2020). "Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid-19", *Ayrıntı Dergisi*, 8(85):35-41.
- Bostan, S., Erdem, R., Öztürk, Y. E., Kılıç, T., & Yılmaz, A. (2020). "The Effect of COVID-19 Pandemic on the Turkish Society", *Electronic Journal of General Medicine*, 17(6):1-8.
- Eren, Ö. & Mizrahitokatlı, C. (2020). "İnsani Gelişim Endeksinin Abraham Maslow'un İnsan İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı Çerçevesinde Tekrar Değerlendirilmesi", *R&S- Araştırma Çalışmaları Anadolu Dergisi*, 3(1): 48-62.
- Eren-Gümüştakin, G., Aydemir, M., Demirci, M. K., Taşkın, E., Keçek, G., Aktaş, R., Ünal, S., Ergun Özler, D., Özler, H. & Yurdakul, M. (2013). "İşletmeciliğin Kavramsal Boyutları" (Ed. Kemal Demirci), *İşletmecilik kuram ve uygulama*, ss.5-16, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Fahrioğlu, F. (2013). "Güvenli Kimlik Bağlamında İnsan İhtiyaçları Teorisinin Türkiye'deki Kürt Sorununa Uygulanması", *Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Ghatak, S, & Singh, S. (2019). "Examining Maslow's Hierarchy Need Theory in the Social Media Adoption. *FIIB Business Review*, 8(4): 292-302.
- Grigoryev, L. M. (2020). "Global Social Drama of Pandemic and Recession", *Population and Economics*, 4(2):18-25.
- Karapınar, A. (2008). "Endüstri Çalışanlarını Motive Eden Etmenlerin Maslow Ve Herzberg'in Kuramlarına Göre İncelenmesi", *Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Kellerman, A. (2014). "The Satisfaction of Human Needs in Physical and Virtual Spaces", *The Professional Geographer*, 66(4): 538-546.
- Kula, S. & Çakar, B. (2015). "Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki", *Bartın Üniversitesi İİ BF Dergisi*, 6(12): 191-210.
- Patrick, S. L., & Cormier, H. C. (2020). "Are Our Lives the Experiment? COVID-19 Lessons during a Chaotic Natural Experiment—A Commentary", *Health Behavior and Policy Review*, 7(2): 165-169.
- Pittman, T. S. & Zeigler, K. R. (2007). "Basic Human Needs". (Eds. In A. W. Kruglanski & E. Higgins), *Social Psychology: A Handbook of Basic Principles*, pp. 473–489, Guilford Press, New York.
- Ryan, B. J. Coppola, D., Canyon, D. V., Brickhouse, M., & Swienton, R. (2020). "COVID-19 Community Stabilization and Sustainability Framework: An Integration of the Maslow Hierarchy of Needs and Social Determinants of Health", *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 1-7.

Topkaya, Ö. (2016). "Sosyal Politika Bağlamında Dünyada Sağlık Politikalarının Tarihsel Gelişimi", Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences, 21(2):707-722.

Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). "Immediate Psychological Responses and Associated Factors During the Initial Stage of the 2019 Coronavirus Disease (COVID-19) Epidemic among the General Population in China", International Journal Of Environmental Research And Public Health, 17(5):1-25.

Webby, R. J. & Webster, R. G. (2003). "Are We ready for Pandemic Influenza?", Science, 302(5650): 1519-1522.

Yardımcı, G. & Yalçıntaş, A. (2020). "Türkiye'nin Dijitalleşme Politikaları: Fırsatlar, Tutarsızlıklar ve Çözüm Önerileri", İktisat ve Toplum, (114):65-74.

Yıldırım, Y. (2015). "Tüketici Davranışları Bağlamında Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisinin Yeniden İncelenmesi", The Journal of Academic Social Science Studies 40: 403-428.

Yin, X., & Zeng, L. (2020). "A Study On The Psychological Needs Of Nurses Caring For Patients With Coronavirus Disease 2019 From The Perspective Of The Existence, Relatedness, And Growth Theory", International Journal of Nursing Sciences, 7(2), 157-160.

